

অনুপমা বসুমতাৰীৰ সৈতে কথোপকথন

“কোনেও নিজ জীৱনৰ শ্ৰেষ্ঠতম কবিতাটো লিখিব নোৱাৰে”

ৰাজীৱ দত্ত

Issue: Vol. V, No. 2, August-October, 2026

অনুপমা বসুমতাৰী অসমীয়া ভাষাৰ এগৰাকী আগশাৰীৰ কবি। ১৯৬০ চনৰ ৫ জুলাইত গোৱালপাৰা জিলাৰ দৰংগিৰিত জন্ম লাভ কৰা কবিগৰাকীয়ে কলেজত পঢ়ি থকাৰ দিনৰে কাব্য-চৰ্চা কৰি আহিছে। লোকজীৱন আৰু লোকসংস্কৃতিৰ বিভিন্ন উপাদানে তেওঁৰ কাব্যসত্ৰাক গঢ় দিছে। তেওঁৰ এতিয়ালৈকে চৈধ্যখন কাব্য-সংকলন প্ৰকাশ পাইছে। এই কথোপকথনটিত মূলতঃ কবিগৰাকীৰ কবি-ব্যক্তিস্বৰূপৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়া হৈছে।

অনুপমা বসুমতাৰী

বাইদেউ, প্ৰকৃতিয়ে সৰ্বোচ্চ ঢালি সৃষ্টি কৰা অসমৰ গোৱালপাৰা জিলাৰ দৰংগিৰিত আপোনাৰ জন্ম। অন্যহাতে আপুনি যিটো সম্প্ৰদায়ৰ প্ৰতিনিধি সেই সম্প্ৰদায়টো লোক-সংস্কৃতি, খাদ্যাভ্যাস আদিত অত্যন্ত চহকী। এই দুয়োটাই আপোনাৰ কাব্য-জীৱনত ব্যাপকভাৱে প্ৰভাৱ পেলাৱা দেখা যায়। এই বিষয়ে অলপ কওকচোন?

এটা খুবেই সুন্দৰ প্ৰশ্ন, ৰাজীৱ। তুমি ঠিকেই কৈছা যে মই প্ৰাকৃতিক সৌন্দৰ্যৰে ভৰপূৰ দৰংগিৰি নামৰ এখন ঠাইত জন্ম গ্ৰহণ কৰিছোঁ। নিজা ঠাইখিনিৰ প্ৰাকৃতিক সৌন্দৰ্যখিনিৰ সমান্তৰালকৈ সীমামূৰীয়া মেঘালয়ৰো প্ৰাকৃতিক সৌন্দৰ্যবোৰ শৈশৱৰ পৰা দেখিছোঁ। আনহাতে কৃষিজীৱী মোৰ বড়ো সমাজখন আৰু মোৰ ঘৰখন-এইবোৰেও ক’ব নোৱাৰাকৈ মোৰ ভিতৰত ৰোপণ কৰিছিল এটা প্ৰাকৃতিক মন। নিচেই সৰুতেই খেতিয়কসকলক চাহ-জলপান দিবলৈ তেতিয়া পথাৰলৈ

গৈছিলোঁ তেতিয়া বোকা-পানীবোৰ গচকিছিলোঁ, কঠিঁয়াবোৰ চুই চাইছিলোঁ, পোক-পতংগবোৰ দেখাৰ লগতে সিহঁতৰ মাতবোৰ শুনিছিলোঁ, চৰাইবোৰ, মাছবোৰ দেখিছিলোঁ। খাদ্যতো আৰু সংস্কৃতিতো আমাৰ বড়ো সম্প্ৰদায়টো চহকী। সবুতে আমি এবিধ শামুক খাইছিলোঁ। শামুকবোৰ ঢাকনিখন এৰুৱাই আমি বিশেষ ধৰণে শোহা মাৰি খাইছিলোঁ। পৰৱৰ্তী সময়ত ৰূপকায়িকভাৱে মোৰ কবিতাত শামুকৰ এই কথাবোৰো আহিছে। গতিকে সামগ্ৰিকভাৱে এই গোটেই কথাবোৰে মোৰ কাব্যক প্ৰভাৱান্বিত কৰিছে।

আপুনি কেতিয়া কাব্য-জীৱন আৰম্ভ কৰিছিল?

কাব্য-জীৱনৰ আৰম্ভণি কেতিয়া হৈছিল সঠিককৈ কোৱা টান। বিদ্যালয় পঢ়াৰ মনত ভাবৰ কিছুমান বুৰবুৰণি হৈছিল। সেইবোৰ সবু এখন বহীত টুকি থৈছিলোঁ। অৱশ্যে সেইবোৰক কবিতা বুলিব পৰা নাছিল। মেট্ৰিক পাছ কৰি সন্দিকৈ কলেজত নাম লগালোঁ। মহাবিদ্যালয় সপ্তাহত মোৰ বান্ধৱী এগৰাকীয়ে মোৰ এটা কবিতা প্ৰতিযোগিতাৰ বাবে মই নজনাকৈ জমা দিলে। মোক অতি আচৰিত কৰি কবিতাটোৱে প্ৰথম পুৰস্কাৰ লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হ'ল। সেয়াই আৰম্ভণি।

তাৰমানে প্ৰথম কবিতাটোতে আপুনি স্বীকৃতি লাভ কৰিলে?

অ' প্ৰথম কবিতাটোৱে খুব কম সংখ্যক মানুহৰ মাজত হ'লেও স্বীকৃতি লাভ কৰিলে।

গ্ৰাহাম গ্ৰীনে কৈছিল যে জীৱনটো পৰিপূৰ্ণভাৱে অৰ্থপূৰ্ণ কৰিবলৈ হ'লে ছবি কিম্বা সাহিত্য —এই দুয়োটাৰ এটাক মানুহে আঁকোৱালি ল'বই লাগিব। এই কথাটো আপুনিও আপোনাৰ শেহতীয়া কাব্য-সংকলন *জীৱন অশেষকাল*ৰ সাধুৰ পাতনিত লিখিছে। আপুনি কৈছে যে কবিতাই আপোনাক “জীৱনটোক বুজিবলৈ, ভাল পাবলৈ আৰু সহিবলৈ শিকালে”। এই বিষয়ে কওকচোন।

এই দুয়োটাই নিশ্চিতভাৱে জীৱনটোক জী-বলৈ শিকায়। মোৰ পদ্য আৰু গদ্য—এই দুয়োবিধ সাহিত্যই দৰাচলতে মোৰ আত্মানুসন্ধান। মোৰ সমস্ত দুখ, ঘাত-সংঘাত আৰু ঞ্জিবোৰ সাহিত্যৰ মাধ্যমেৰে প্ৰকাশ কৰি বুকুখন পাতল কৰিছোঁ, ফলত জীৱনটো উপভোগ্য হৈ উঠিছে। তেনেকৈ ঞ্জিয়া দেশী-বিদেশী সাহিত্য পঢ়া পায় তেতিয়া সিবোৰৰ লগত গভীৰভাৱে একাত্ম হৈ পৰাৰ ফলত মানুহে নিজ ঞ্জিগাবোৰ আৰু নিঃসংগতাবোৰ পাহৰি থাকে। আৰু এটা কথা হ'ল তুলনামূলক চিন্তা। ধৰা এখন গ্ৰন্থৰ এটা মহৎ বাস্তৱ চৰিত্ৰ পঢ়াৰ পিছত মই মোৰ দুখ, ঞ্জিগা আৰু নিঃসংগতাবোৰ সেই মহৎ চৰিত্ৰটোৰ লগত তুলনা কৰোঁ। ঞ্জিয়া মই তুলনা কৰোঁ তেতিয়া দেখোঁ ঞ্জি আচলতে মোৰ কষ্ট আৰু ঞ্জিগাখিনি

সেই মহৎ চৰিত্ৰটোৰ দুখ আৰু ঐশ্বৰ্য্যখিনিৰ তুলনাত নিচেই সামান্য। ফলত জীৱনটোক নতুনকৈ চাবলৈ, জয় কৰিবলৈ মই প্ৰেৰণা পাই।

এই পাতনিখন অসমীয়া সাহিত্যলৈ আপোনাৰ এক অনবদ্য অৱদান। ইয়াত আপুনি কবিতাৰ চাৰিত্ৰিক বৈশিষ্ট্যৰ বিষয়ে পাশ্চাত্য জগতৰ কবি ৱৰ্ডছৱৰ্থ, মেথু আৰ্নল্ড আৰু প্ৰাচ্য জগতৰ ভামহ, বিশ্বনাথৰ উদ্ধৃতিৰে এক সৰস আলোচনা আগবঢ়াইছে। তথাপি আপুনি আকৌ এবাৰ কওকচোন কবিতাক নিৰ্মাণ কৰা হয় নে ই আপোন হৃদয়ৰ পৰা স্বতঃস্ফূৰ্তভাৱে ওলোৱা শব্দৰ এক অপাৰ্থিৱ যাত্ৰা?

তোমাৰ প্ৰশংসাৰ বাবে ধন্যবাদ, ৰাজীৱ। মই বিশ্বাস কৰোঁ ঐ কবিতাক নিৰ্মাণ কৰিব নোৱাৰি। ই আপোন হৃদয়ৰ পৰা ওলোৱা এক স্বতঃস্ফূৰ্ত গতিধাৰা। কবিতা এটা লিখিম বুলি কাগজ-কলম লৈ বহিলে কবিতা এটাৰ নিৰ্মাণ হ'ব কিন্তু সি পাঠকক মোহগ্ৰস্ত কৰাত বিফল হ'ব। সেইবাবে মই ৱৰ্ডছৱৰ্থৰ সংজ্ঞাটোত সদায় বিশ্বাস কৰোঁ।

কেৱল প্ৰেম, প্ৰকৃতি আৰু আপোন জীৱনটোৰ বিষয়ে কবিতা লিখিলে সমাজৰ প্ৰতি দায়বদ্ধহীন কবি বুলি বহু সমালোচকে সমালোচনা কৰে। এই বিষয়ে আপুনি কি ক'ব?

আমি সামাজিক প্ৰাণী। অকলে থাকিলেও আমি সমাজৰ পৰা বিচ্ছিন্ন নহয়। কোনো কবি-সাহিত্যিকে আপোন অভিজ্ঞতাবোৰৰ কথা লিখিলেও তাৰ অৰ্থএইটো নহয় ঐ সেইবোৰ একান্ত তেওঁৰ নিজা। সাহিত্যৰ ৰূপত প্ৰকাশ পোৱা কোনো কবি-সাহিত্যিকৰ আপোন অভিজ্ঞতাবোৰ সদায় সাৰ্বজনীন হৈ পৰে। সেই অভিজ্ঞতাবোৰে অজস্ৰজনৰ অন্তৰ্দ্বন্দ্বক, সুখ আৰু ঐশ্বৰ্য্যক প্ৰতিনিধিত্ব কৰে। অজস্ৰজনে সেইবোৰত নিজক বিচাৰি পায়। ফলত সেইবোৰ আৰু ব্যক্তিগত অথবা একান্ত নিজা জীৱনৰ কথা হৈ নাথাকে। উদাহৰণস্বৰূপে নলিনীবালা দেৱীৰ কথাই কলোঁ। নলিনীবালা দেৱীয়ে তেওঁৰ কাব্যত আপোন জীৱনটোৰ অপৰিসীম ঐশ্বৰ্য্যবোৰৰ কথা কৈ পোৱা সত্ত্বেও আমি সেইবোৰ এইবাবেই পৰম হেঁপাহেৰে আঁকোৱালি লৈছোঁ কিয়নো সেইবোৰত আমি ক'ৰবাত নহয় ক'ৰবাত নিজক বিচাৰি পাইছোঁ। নেৰুডাই নিজৰ কথাই গোটেই কাব্যখিনিত কৈ গ'ল। অন্যহাতে প্ৰেমৰ কথাটো ক'বই লাগিব কিয়নো প্ৰেমহীনতাৰ বাবেই পৃথিৱীৰ বৰ্তমান এই দুঃস্থ ৰূপ। প্ৰেম মানে কেৱল দুটা বিপৰীত লিংগৰ শৰীৰৰ দেহজ সম্পৰ্ক নহয়। প্ৰেম মানে মানুহৰ পৃথিৱীখনৰ উৰ্দ্ধত সমস্ত জীৱকুলক ভালপোৱা। এই প্ৰেমেই পৃথিৱীখন, সমাজখন বান্ধি ৰাখে। এই প্ৰেমৰ কথাই ঐদি কবি-সাহিত্যিকসকলে নকয় আৰু কিহৰ কথা ক'ব? চীনা কবিতা আৰু জাপানী কবিতাৰ মূল উপজীৱ্যই হ'ল প্ৰকৃতি। এই প্ৰকৃতিৰ প্ৰেৰণাতেই মানুহ জীয়াই থাকে। গতিকে প্ৰকৃতিৰ কথা ক'লে, প্ৰেমৰ কথা ক'লে আৰু আপোন জীৱনটোৰ কথা ক'লে সমাজৰ প্ৰতি দায়বদ্ধহীন হৈ পোৱা কথাটো মই স্বীকাৰ কৰিব নোখোজোঁ।

আপোনাৰ প্ৰথমখন কবিতাপুথি *বৃণালী ৰাতিৰ ঘাটত* প্ৰতীকবাদী ধাৰাটো আপুনি সচেতনভাৱে পালন কৰা দেখা গৈছে। মন কৰিবলগীয়া যে আপোনাৰ এই প্ৰতীকবাদ কিন্তু কল্পনাপ্ৰসূত নহয়। আপোনাৰ আপোন বড়ো সমাজখনৰ খাদ্য, সংস্কৃতি, পৰম্পৰাৰ পৰাই এই প্ৰতীকবাদ আপুনি গ্ৰহণ কৰিছে। কিন্তু পৰৱৰ্তী পৰ্যায়ত এই প্ৰতীকবাদৰ ঠাইত আপুনি এটা সৰল অথচ শক্তিশালী কাব্যৰীতি গ্ৰহণ কৰা পৰিলক্ষিত হৈছে। এই পৰিৱৰ্তন কিয়?

ঠিক সচেতনতা নহয়। তোমালোক আলোচক-সমালোচকসকলে আৱশ্যে সচেতনতা বুলি কোৱাত বাধা নাই। কিন্তু মই সচেতনভাৱে এই প্ৰতীকবাদ গ্ৰহণ কৰা নাই। ই স্বতঃস্ফূৰ্তভাৱেই মোৰ কাব্যত আহি পৰিছে। ঠিক ৱৰ্ডছৱৰ্থৰ কথাষাৰেই। মোৰ প্ৰথমছোৱাৰ কাব্যত শামুক, বেংছটা এই প্ৰতীকবোৰ আহিছিল। আমি সৰুতে শামুকবোৰ দেখিছিলোঁ আৰু খাইছিলোঁ, বিষাক্ত শামুকবোৰো দেখিছিলোঁ আৰু বিষাক্ত বেংছটাবোৰো দেখিছিলোঁ। মোৰ জীৱনৰ এছোৱা সময় আছিল বৰ ভয়াৱহ। গতিকে এই ভয়াৱহ সময়ছোৱা প্ৰকাশ কৰিবলৈ অৱচেতন মনত থূপ খাই থকা বাস্তৱ জীৱনৰ এই প্ৰতীকবোৰৰ বাদে আন একো উপযুক্ত প্ৰতীক মই বিচাৰি নাপাইছিলোঁ। অতীতত জীৱনটোক ঐনকৈ চাইছিলোঁ বৰ্তমান জীৱনটোক মই তেনেকৈ নাচাওঁ। প্ৰথমাবস্থাৰ ঐশ্বৰ্য্যময় জীৱনটো এতিয়া পৰম আশাবাদলৈ মই ৰূপান্তৰিত কৰিছোঁ। সময় আগুৱাই পোৱাৰ লগে লগে জীৱনত নানা অভিজ্ঞতা গোট খাই জীৱনটো পৰিৱৰ্তিত হোৱাৰ দৰে মোৰ কাব্যশৈলীও নানা অভিজ্ঞতাৰে পুষ্ট হৈ পৰিৱৰ্তন হ'ল। এতিয়া মই মোৰ জীৱনটোক এফালেদি সহজভাৱে লৈছোঁ আৰু অন্যফালেদি দৃঢ় আৰু শক্তিশালী কৰি তুলিছোঁ। গতিকে সেইবাবেই চাগৈ মোৰ বৰ্তমানৰ কবিতাবোৰত এই দুয়োটা তোমালোকে দেখা পাইছা।

আপুনি কবিতা লিখিবলৈ বা অধিক স্পষ্টকৈ ক'বলৈ গ'লে কবিতাৰ বিষয়বস্তু নিৰ্বাচনত কাৰোবাৰ পৰা সচেতনভাৱে প্ৰেৰণা গ্ৰহণ কৰিছিল নেকি? এই প্ৰশ্নটো এই বাবেই কৰা হৈছে যে ৱৰ্ডছৱৰ্থৰ দৰে আপোনাবোৰো কবিতাৰ কেন্দ্ৰীয় চৰিত্ৰ প্ৰকৃতি আৰু আপোন সত্তা। ৱৰ্ডছৱৰ্থে আপোনাক প্ৰেৰিত কৰিছিল নেকি?

ঠিক প্ৰেৰণা বুলি নকওঁ। কিন্তু জীৱনটোক কেতিয়াবা কোনো মহৎ গ্ৰন্থ বা সাহিত্যচিন্তাই মানুহক চুই পায়। সেইটোৱেই হয়তো প্ৰেৰণা। মোকো ঠিক সেই কৈশোৰতে চুই গৈছিল ৱৰ্ডছৱৰ্থৰ কাব্যকৃতিয়ে। ৱৰ্ডছৱৰ্থে মোক প্ৰেৰণা দিয়া কথাটো তুমি ঠিকেই অনুমান কৰিছা। ৱৰ্ডছৱৰ্থৰ 'লুছি গ্ৰে' আৰু কীটছৰ 'মেগ মেৰিলিছ'ৰ দ্বাৰাব্যাপক ৰূপত প্ৰভাৱান্বিত হৈছিলোঁ। পৰৱৰ্তী সময়ত হাইস্কুলীয়া জীৱনতে এই দুয়োটা কবিতাক অনুসৰণ কৰি 'সোণপাহী' নামৰ এটি কবিতা লিখি পেলাইছিলোঁ। ইংলেণ্ড ভ্ৰমণ কৰোঁতে ৱৰ্ডছৱৰ্থক ওচৰৰ পৰা অধিক জনাৰ সুযোগ পালোঁ, তেওঁৰ বিখ্যাত 'ডেফ'ডিল' কবিতাৰ পৃষ্ঠভূমি 'উলছৱাটাৰ' দেখিছিলোঁ। গতিকে সৰুতেই এই মহান কবিজনক ভালপোৱাৰ পিছত বীজ ৰোপণ হ'ল পৰৱৰ্তী পঢ়ায়েৰ অতিষ্ঠতাই তাক অধিক দৃঢ় আৰু ব্যাপক কৰি তুলিলে। পাৰ ফলত তেওঁৰ কাব্যৰ এটি প্ৰতিধ্বনি মোৰ কবিতাতো শুনা পায়।

আপোনাৰ জীৱনৰ বিষয়ে হোমেন বৰগোহাঞিয়ে বিখ্যাত নিঃসংগতা উপন্যাস লিখাৰ পিছত অনুবাদক, লেখক ৰাজীৱ দত্তই আপোনাৰ জীৱন আৰু সাহিত্যৰাজিক লৈ অনুপমা বসুমতাৰীৰ জীৱন আৰু সাহিত্য লিখি উলিয়ালে। দুয়োখন গ্ৰন্থত আপোনাৰ প্ৰকৃত মূল্যায়ন হৈছে বুলি আপুনি ভাবেনে?

মূল্যায়ন সদায় আপেক্ষিক। হোমেন বৰগোহাঞি ছাৰে মোৰ জীৱনভিত্তিক উপন্যাস *নিঃসংগত* লিখাৰ সময়ত মোৰ প্ৰকাশিত কবিতাপুথি আছিল মাত্ৰ দুখন। আৰু ৰাজীৱ দত্তই *অনুপমা বসুমতাৰীৰ জীৱন আৰু সাহিত্য* লিখাৰ সময়ত মোৰ কবিতাপুথি হ'ল এঘাৰখন। পিছত জীৱনটো গতিশীল গতিকে বৰগোহাঞি ছাৰে আৰু ৰাজীৱ দত্ত এই দুয়োৰে সাহিত্যও মোৰ জীৱনৰ অংশবিশেষহে মাত্ৰ। অৱশ্যে দুয়ো মোৰ জীৱন আৰু সাহিত্যখিনিৰ মূল্যায়ন কৰাত নিশ্চিতভাৱে সফল হৈছে।

আপুনি এগৰাকী উচ্চমানৰ অনুবাদক। ইয়াৰ প্ৰমাণ পোৱা যায় জিব্ৰানৰ *Love Letters in the Sand* নামৰ কবিতাপুথিখন আপুনি *বনুকাত মৰমৰ আখৰ* আৰু *কোৰিয়াৰ চিঙ* কবিতাৰ *শিশিৰ ৰাতি কা অনুৰাগ* নামৰ হিন্দী অনুবাদপুথিখন *শীতৰ ৰাতিৰ অনুৰাগ* নামেৰে অনুবাদ কৰা পুথি দুখনত। কিন্তু ইয়াৰ পিছত আপুনি কোনো কবিতা বা কবিতাপুথি অনুবাদ কৰা দেখা নাযায়। অনুবাদৰ পৰা আঁতৰি থকাৰ কাৰণ?

ঠিক আঁতৰি থকা নাই। দৰাচলতে অনুবাদৰ কামো খুব কমকৈ হ'লেও এতিয়াও কৰি আছেঁ। মূলতঃ সময়ৰহে অলপ অভাৱ হৈছে। এতিয়াও প্ৰকাশ কৰিব পৰাকৈ মোৰ দুখন অনুবাদ কবিতাপুথি সাজু হৈ আছে।

আপুনি আপোনাৰ জীৱনৰ শ্ৰেষ্ঠতম কবিতাটো অথবা কিতাপখন লিখা হ'লনে?

কোনো নিজ জীৱনৰ শ্ৰেষ্ঠতম কবিতাটো বা গ্ৰন্থখন লিখিব নোৱাৰে। যদি নিজ জীৱনৰ শ্ৰেষ্ঠতম কবিতাটো বা গ্ৰন্থখন লিখা হৈ গ'ল বুলি কোনোৱে ভাবে তেতিয়া হ'লে তেওঁৰ গতি তাতেই স্তব্ধ হৈ পৰা।

আপুনি এগৰাকী শক্তিশালী গদ্যলেখক। ইতিমধ্যে আপুনি তিনিখনকৈ ভ্ৰমণমূলক গ্ৰন্থ লিখি উলিয়াইছে। কাব্যৰ পৰা গদ্যলৈ এই যাত্ৰাত কেতিয়াবা সংঘাত আহিছেনে?

কাব্যৰ পৰা গদ্যলৈ যাত্ৰাত সংঘাত অহাৰ প্ৰশ্নই নাহে, ৰাজীৱ। ইটোৰ লগত সিটোৰ এটা আত্মিক সম্পৰ্ক আছে। গতিকে এটাৰ পৰা আনটোক কেতিয়াও পৃথক কৰা সম্ভৱ নহয়। কিছুমান কথা মাথোঁ আমি কাব্যত ক'ব নোৱাৰোঁ আৰু কিছুমান কথা আমি গদ্যত ক'ব নোৱাৰোঁ। সেই প্ৰয়োজনীয়তাটোক লৈয়েই সাহিত্যৰ এই বিভাগ।

আপুনি কেতিয়া লিখে?

মই ৰাতি নিজান পৰিৱেশতই সাধাৰণতে লিখোঁ। অৱশ্যে ভাববোৰ তেতিয়াই মনলৈ আহে তেতিয়াই বা সুবিধা অনুযায়ী টুকি থওঁ আৰু পৰৱৰ্তী সময়ত ৰাতিৰ নিজান পৰিৱেশত তাক কাব্যিক ৰূপ দিওঁ।

মোক এইখিনি সময় দিয়াৰ বাবে আপোনাক আশেষ ধন্যবাদ, বাইদেউ।

তোমাকো প্ৰতি ধন্যবাদ জনালোঁ, ৰাজীৱ। কুশলে থাকা।